

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Науково-практична конференція
Захід присвячений пам'яті професора Г. І. Волинки
та 75-річчю від Дня народження, а також приурочений
до 190-річчю Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

V АКАДЕМІЧНІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ
ПРОФЕСОРА Г.І. ВОЛИНКИ:
ФІЛОСОФІЯ, НАУКА ТА ОСВІТА

1 травня 2024 року

¹²⁵⁶
1996
LIHA-PRES

¹²³³
Львів – Торунь
Liha-Pres
2024

Склад оргкомітету з проведення науково-практичної конференції:

голова організаційного комітету – **Андрущенко Віктор Петрович**, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

заступник голови організаційного комітету – **Вернидуб Роман Михайлович**, проректор з навчально-методичної роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

заступник голови організаційного комітету – **Драпушко Ростислав Григорович**, проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність) Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент;

заступник голови організаційного комітету – **Торбін Григорій Мирославович**, проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор фізико-математичних наук, професор;

заступник голови організаційного комітету – **Русаків Сергій Сергійович**, директор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, професор;

заступник голови організаційного комітету – **Гончаренко Катерина Сергіївна**, в.о. завідувача кафедри філософії Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент;

відповідальний секретар – **Глушко Тетяна Петрівна**, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

члени організаційного комітету:

Андрущенко Тетяна Іванівна – завідувач кафедри етики та естетики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

Вашкевич Віктор Миколайович – завідувач кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

Розова Тамара Вікторівна – завідувач кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

Бондаренко Віктор Дмитрович – завідувач кафедри богослов'я та релігієзнавства Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор;

Кравченко Петро Анатолійович – декан факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, професор кафедри філософії, доктор філософських наук, професор;

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, доктор філософських наук, професор;

Дротянко Любов Григорівна – завідувач кафедри філософії Національного авіаційного університету, доктор філософських наук, професор;

Віхляєв Михайло Юрійович – директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва, доктор юридичних наук, професор;

Василенко Вікторія Станіславівна – заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, старший викладач кафедри богослов'я та релігієзнавства.

В Академічні Читання пам'яті професора Г. І. Волинка:
П 96 **філософія, наука та освіта** : науково-практична конференція
(1 травня 2024 року) / за ред. : Андрущенко В. П., Русакова С. С.,
Гончаренко К. С. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 184 с.

ISBN 978-966-397-381-4

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора Г. І. Волинка та 75-річчю від Дня народження, а також приуроченої до 190-річчю Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (1 травня 2024 року).

УДК 082.2:[101+001+37](062.552)

© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2024

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2024

© Навчально-науковий інститут
філософії та освітньої політики, 2024

ISBN 978-966-397-381-4

© Українсько-польське наукове видавництво
«Liha-Pres», 2024

Література:

1. Danaher, John. Automate the Future: How Algorithms Will Change Your World, Work, and Everything. Penguin Random House, 2017.
2. Dignum, Virginia. "Responsible Artificial Intelligence: A Multi-Stakeholder Approach." In Artificial Intelligence and Society, edited by John Danaher, 1–17. Cham : Springer, 2018.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-381-4-44>

СВІТОВІДЧУТТЯ ВІЙНИ – ЄДНІСТЬ ЕТИЧНОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО

Семенюк К. С.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри етики та естетики

*Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Війна – це випробування. Випробування для усього живого. Різок змінюється суспільний порядок, вибухає разом із першими ракетами. І починається усвідомлення того, що відбувається жорстоке руйнування твого мирного укладу існування, твого емоційного стану та духовних опор. Війна – це перебудова всіх цінностей, які були до війни, вихід із стабільного стану, межові ситуації, екстремальні умови які людина і суспільство ніколи не переживали. Але в першу чергу, війна – це емоції, переживання та відчуття.

Як зазначав Карл фон Клаузевіц «Позаяк війна є актом насильства, то вона неминуче заповоняє сферу почуттів.» [1, с. 11]. Розбомблений раціональний світ постає як нове переживання і саме це дозволяє нам говорити про світовідчуття війни .

В сучасній філософській науці прийнято виділяти три рівні інтериоризованих світоглядних знань – світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння світу як певної цілісності. Кожен з трьох названих головних світоглядних типів свідомості ґрунтується на всіх пізнавальних здатностях, цілісно притаманних людині. Однак на певному рівні світоглядного освоєння людиною дійсності пріоритетного, особливого значення набуває якась одна пізнавальна людська здатність, на іншому ж рівні ця здатність втрачає, як правило, домінантне

значення на користь іншої, відмінної від неї пізнавальної здатності [2, с. 49].

У найбільш загальних рисах світовідчуття можна визначити як відношення до світу, що проявляється в настроях, переживаннях, почуттях, симпатіях та ідеалах; це перш за все «теоретичні почуття».

Як явище індивідуальної свідомості світовідчуття являє собою потенційний багатоаспектний соціально-психологічний стан внутрішнього світу особистості, сформований через стійкі індивідуалізовані форми її діяльності і сприяє здійсненню цієї діяльності. Воно включає, пізнавальну, ціннісно-орієнтуючу і мотиваційну установки.

Світовідчуття емоційно забарвлене. Воно рухоме і мінливе. Сукупність уявлень про світ і людину не вимальовується у логічно струнку, завершену за формою картину, а постає як образ світу. Світовідчуття виникає як відображення щоденної діяльності людини і проявляється в творчості та осягненні світу передусім через почуття, настрої, емоції, логічно не оформлені уявлення.

Світовідчуття є вихідною, чуттєвою формою людського ставлення до світу. Це таке відчуття реальності, коли щось конкретно сприймане узагальнюється; це чуттєве відбиття світу як цілого.

Світовідчуття як і міфологізація означає не причинне пояснення війни, а прийняття її такою, якою вона є. Міфологічне та естетичне осягнення світу (світовідчуття) виступає як стимул для поглиблення і розширення, збагачення й ускладнення почуттів насамперед у сфері споглядання, що і дозволяє говорити про безпосередньо-чуттєве освоєння людиною навколишнього світу.

Війна викликає найрізноманітніші емоції, від страху та жаху до патріотичного захоплення і героїзму. Саме через цю широку палітру емоцій війна є образом світовідчуття. Навіть у великому трагізмі військових дій, людина може відчувати прекрасне в героїзмі, відданості і взаємодопомозі.

Можливість естетичного сприйняття війни коріниться в здібності людини взагалі небайдуже ставитися до світу, що відбивається в її відчутті військових подій. У воєнний час людина змушена переосмислити своє ставлення до життя, смерті, влади та свободи. Ця переоцінка відбувається через світовідчуття, де вона відчуває себе активним учасником взаємодії з оточуючим середовищем. У контексті сучасної війни самість приречена не лише на переживання глибинного афекту, а й емоційного конструювання себе з роздроблених і розсіяних моментів, які допомогли їй вистояти і зберегти людське. Тобто у виокремленні тих значущих моментів гіркої реальності, які не згущують негативні структури відчуття, а тих, які животно

зділюють наші зранені душі і відкривають простір для емоційного відновлення [З. с. 61].

Світовідчуття війни – це простір контрастів «героїзм» і «ницість», «перемога» і «поразка», «виживання» та «загибель», «свобода» і «рабство», «свій» або «окупант». Війна майже не залишає нейтральності і не узгоджується з ідеалізаціями та фантазіями. Усвідомлення сутності реального світу, прийняття його «таким як він є» при мінімальному нашаруванні суб'єктивності, є необхідною умовою досягнення «виживання» та «перемоги».

Світовідчуття війни зв'язує поняття прекрасного з моральним, зі справді людським. Етичні та естетичні цінності, або спрощено «добро» і «краса», пов'язані один з одним тісніше, ніж з усіма іншими цінностями, бо виявляють значення для людини як суб'єкта змістовних та формальних, духовних та матеріальних якостей одних і тих самих явищ буття людини. Лише в сфері цілісності людської чуттєвості можлива така єдність морального і естетичного.

Феномен єдності етичних та естетичних цінностей, як нерозмежованих цінностей людського світовідчуття в часи повномасштабної російсько-української війни потребує ґрунтовних досліджень та різнобічного аналізу.

Література:

1. Клаузевіц К. Природа війни. Київ : Віват, 2018. 416 с.
2. Бойченко І. В. Філософія історії. Київ, 2000, 532 с.
3. Шимчишин, М. Російсько-українська війна і структура відчуття метамодернізму. *Сучасні літературознавчі студії*, (19), 57–62.